

คำนำ

เอกสารวิชา **ตันติธรรม** เรื่อง **มรรควิธี** นี้ มุ่งให้นักศึกษามีความรู้เกี่ยวกับรูปแบบการเจริญสมณะและวิปัสสนา เพื่อบรรลุนิพพานอันเป็นบรมสุข ตามที่มีกล่าวไว้ในพระไตรปิฎก อรรถกถา

วิชา ตันติธรรม เรื่องมรรควิธีนี้ ได้นำมาจากพระไตรปิฎกบ้าง อรรถกถาบ้าง ตลอดจนของท่านอาจารย์ยุคใหม่หลายท่านที่อธิบายขยายความให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น ส่วนภาคปฏิบัติเสริมได้นำมาจากคำสอนของพระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร) ผู้ค้นพบวิชาธรรมกาย ซึ่งคณะผู้จัดทำเห็นว่าง่ายต่อการนำไปปฏิบัติของนักศึกษา จะทำให้วิชานี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

การจัดทำเอกสารประจำวิชานี้ แม้จะมีการตรวจทานและตรวจแก้ไขปรับปรุงเนื้อหาหลายครั้ง แต่ก็อาจจะมีสิ่งที่ยังไม่สมบูรณ์ จึงหวังเป็นอย่างยิ่งว่า หากท่านผู้รู้ท่านใดได้พบข้อผิดพลาดด้านใดก็ตาม ขอให้โปรดให้ข้อเสนอแนะ เพื่อเป็นข้อมูลให้การปรับปรุงพัฒนาเนื้อหาให้ดียิ่ง ๆ ขึ้นไป และคณะผู้จัดทำต้องขอขอบพระคุณและอนุโมทนาบุญกับท่านเจ้าของตำราหรือบทความตามที่ระบุไว้ในบรรณานุกรมท้ายเล่มหรือมิได้ระบุก็ตาม ที่คณะผู้จัดทำได้อ่านตำราหรือบทความของท่านนำมาประมวลเป็นความรู้ไว้ในเอกสารชุดนี้ด้วย

คณะผู้จัดทำหลักสูตรอภิศรธรรมศึกษา

สำนักเรียนพระอภิศรธรรม วัดพระธรรมกาย

พฤษภาคม ๒๕๖๓

วิธีการศึกษา

๑. การเตรียมตัวเพื่อการศึกษาด้วยตนเอง

ในการศึกษาแต่ละบทหรือหัวข้อเรื่อง ของทุกชั้นเรียน นักศึกษาควรปฏิบัติดังนี้

ก.) ควรศึกษาบทเรียนอย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ โดยอาจใช้เวลาเพื่อการเรียนวันละ ๑ ชั่วโมง และควรศึกษาให้จบแต่ละหัวข้อภายใน ๑ สัปดาห์ และแบ่งเวลาในการฟังสื่อประกอบการเรียน เช่น ซีดี วีซีดี เทป เพื่อความเข้าใจยิ่งขึ้น

ข.) เมื่อได้ศึกษาจนจบในแต่ละหัวข้อแล้วควรทำแบบฝึกหัดท้ายบทเรียนทันที เพื่อตอกย้ำและประเมินความรู้ที่ได้ศึกษาผ่านมา และการทำแบบฝึกหัด ควรอ่านคำสั่งและคำถามให้เข้าใจก่อน ว่าให้ทำอะไรบ้าง คำถามแต่ละข้อมีกี่ประเด็นเพื่อจะได้ตอบได้ครบถ้วน

ค.) นักศึกษาควรศึกษาวิธีการ และวางแผนทำกิจกรรมภาคปฏิบัติเสริมความเข้าใจในบทเรียน เพื่อให้สามารถทำกิจกรรมควบคู่ไปกับการศึกษาบทเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ง.) เนื่องจากวิชาพระอภิธรรมศึกษาทุกชุดวิชา เป็นวิชาที่มุ่งอธิบายเพื่อประโยชน์แก่การนำไปปฏิบัติจึงขอให้นักศึกษาได้นำความรู้ที่ได้ไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับการดำเนินชีวิตประจำวัน ของตนเองสืบไป

๒. การประเมินผลตนเอง

ขอให้นักศึกษาทำแบบฝึกหัดและฝึกปฏิบัติ หลังจากศึกษาเอกสารการสอนโดยตลอดทั้งบทแล้ว เพื่อเป็นการประเมินตนเองว่า ได้รับความรู้เพิ่มขึ้นจากเดิมมากน้อยเพียงใด และมีความรู้ที่อยู่ในระดับที่จะศึกษาบทต่อไปได้หรือไม่ ขอให้นักศึกษาพึงตระหนักว่า **การทำแบบฝึกหัดและแบบฝึกปฏิบัติด้วยความซื่อสัตย์ต่อตนเอง (เปิดหนังสือดูได้ แต่ไม่ควรลอกกัน) เท่านั้นจึงจะได้ผล**

๓. การศึกษาเอกสารการสอน

นักศึกษาควรศึกษาเนื้อหาในแต่ละบทเรียนจากหนังสือจนจบก่อน และเมื่ออ่านรายละเอียดแต่ละบทจบแล้ว ก็ควรสรุป ทบทวน หรือจดบันทึกความเข้าใจของตนเองลงสมุดไว้ ทั้งนี้เพื่อใช้เป็นแนวทางในการประเมินตนเองว่า มีความเข้าใจในสิ่งที่อ่านได้อย่างแท้จริง จากนั้นจึงเริ่มทำแบบประเมิน

ทำยบทเรียนต่อไป และหากยังมีเนื้อหาในบทเรียนใดที่นักศึกษายังไม่เข้าใจ ก็ควรรวบรวมคำถามเหล่านี้ไว้ เพื่อสอบถามกับพระอาจารย์ประจำชุดวิชาในภายหลัง

๔. การทำกิจกรรม

นักศึกษาควรบันทึกสาระสำคัญและทำกิจกรรมทุกอย่างที่ได้รับมอบหมาย เพราะกิจกรรมเหล่านี้จำเป็นมากสำหรับการศึกษาในแต่ละชุดวิชา และควรทำกิจกรรมแต่ละกิจกรรมด้วยตนเอง

๕. การศึกษาบทเรียนผ่านทางการศึกษาธรรมะทางไกลและสื่อเสริมอื่นๆ

เนื่องจากการศึกษาธรรมะทางไกลผ่านดาวเทียม DMC Dhammakaya Media Center ปัจจุบันเป็น GBN Global Buddhist Network สถานีเพื่อทางพ้นทุกข์และบรรลุธรรม ซึ่งดำเนินการโดยมูลนิธิศึกษาธรรมเพื่อสิ่งแวดล้อม เป็นสื่อที่มีการนำเสนอสาระความรู้ที่นำไปสู่การปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้อย่างแท้จริง จึงควรหาโอกาสรับชมและศึกษาเพิ่มเติม เพื่อเสริมความเข้าใจในหลักธรรมที่มี นอกเหนือจากบทเรียนในตำรา ได้ที่เวป DMC.tv หรือใน YouTube เช่นรายการ Case Study กฎแห่งกรรมเป็นต้น ที่จะช่วยตอกย้ำและทำความเข้าใจในหลักธรรมสำคัญ ๆ ทางพระพุทธศาสนา เช่น พระรัตนตรัย การฝึกสมาธิ การสร้างบารมี และกฎแห่งกรรม เป็นต้น ในรูปแบบที่ผู้ชมสามารถนำมาปรับใช้ได้ทันที จึงเป็นรายการที่นักศึกษาควรหาโอกาสชมให้ได้ อย่างสม่ำเสมอเป็นประจำ

๖. การประเมินผล

การศึกษาพระอภิธรรมศึกษาทุกชุดวิชา จะประเมินผลการเรียนของนักศึกษา จากคะแนนในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติควบคู่กันไป โดยมีคะแนนรวมทั้งสิ้น ๑๐๐ คะแนน ดังนี้

- ๑- แบบฝึกหัดและฝึกปฏิบัติที่นักศึกษาส่งกลับทุกครั้งในแต่ละเดือน ๖๐ คะแนน

นักศึกษาที่ส่งแบบฝึกหัดและแบบฝึกปฏิบัติอย่างเดียวโดยไม่มาสอบปลายภาค **ต้องได้คะแนนสุทธิ ๕๕ คะแนน จึงจะถือว่าสอบผ่าน**

- ๒- แบบทดสอบตอนปลายภาคเรียน **ต้องมาทดสอบที่สำนักเรียน ๔๐ คะแนน**

หากนักศึกษาส่งทั้งแบบฝึกหัดและแบบฝึกปฏิบัติทุกครั้งแต่คะแนนไม่ถึงเกณฑ์ที่ให้ไว้ นักศึกษาจะต้องมาสอบปลายภาคเรียนด้วย เมื่อรวมกับคะแนนสอบปลายภาคต้องได้ **คะแนนสุทธิ ๕๐ คะแนน จึงจะถือว่าสอบผ่าน**

๗. การรับใบประกาศนียบัตรประจำปีการศึกษา

๑. ผู้ที่ตอบแบบทดสอบได้ทุกครั้งจนครบตามจำนวนหลักสูตรจึงได้รับประกาศนียบัตรในปีสุดท้าย

๒. แต่หากต้องการรับใบประกาศนียบัตรประจำปี ซึ่งโดยปกติจะมอบให้ผู้ที่เรียนจบ ๒ ชั้นปี ต่อ ๑ ใบ ให้ดำเนินการตามเงื่อนไขดังนี้

นักศึกษาต้องศึกษาจบหลักสูตรปี ๒ เป็นต้นไป **โดยต้องมาสอบปลายภาคเรียนในปีก่อนปีที่จะมารับด้วย** เช่น จะมาขอรับประกาศนียบัตรในปี ๒๕๕๐ ก็ต้องมาสอบหลักสูตรปี ๒ ในปี ๒๕๔๙

๘. รางวัลเสริมกำลังใจ

๑. สำหรับผู้ที่ปฏิบัติตามเงื่อนไขทั้งภาคทฤษฎีโดยผ่านแบบฝึกหัดประจำเดือนและมาสอบปลายภาคเรียน ตลอดจนทำกิจกรรมในภาคปฏิบัติได้ครบ และได้คะแนนรวมเป็นอันดับที่ ๑ - ๕ สามารถได้รับของที่ระลึกที่เนื่องด้วยพระรัตนตรัยเป็นเครื่องระลึกถึงความเพียรพยายามในการแสวงหาปัญญาบารมีอีกด้วย

๒. ผู้ที่เข้าเรียนในวันอาทิตย์สม่ำเสมอขาดเรียนไม่เกิน ๕ ครั้ง จะได้รับของที่ระลึกตามลำดับที่

๑ - ๓

“ขอให้นักศึกษาประสบโชคดีและมีความสุขในการศึกษาธรรมะทุกท่านเทอญฯ”

อักษรย่อชื่อคัมภีร์

(พระไตรปิฎก เล่ม/ข้อ/หน้า) , อรรถกถาและฎีกา เล่ม/หน้า)

คัมภีร์ที่ใช้อ้างอิงในที่นี้ใช้ พระไตรปิฎกที่มีอรรถกถาอยู่รวมเล่มเดียวกัน ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย (มก.) เล่มแปลภาษาไทย ตัวย่อจะมีเพียง เล่ม/หน้า หากมีอรรถกถาด้วยก็จะเพิ่มตัว **อ.** ต่อด้วย หากเป็นฉบับภาษาไทยหรือบาลีก็จะวงเล็บด้วย แล้วจึงตามด้วยเล่ม/ข้อ/หน้า ตัวอย่างเช่น **วิ.มหาวิ.(บาลี)** ถ้ามีอรรถกถาก็จะเป็น **วิ.มหาวิ.อ.(ไทย)** หมายถึง **วินัยปิฎก มหาวิภังค์ อรรถกถา สมันตปาสาทิกา** ฉบับแปลภาษาไทย

หากใช้คัมภีร์อื่นนอกจากฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย ก็จะมีระบุที่มาให้ชัดเจนเฉพาะเล่มไป เช่น สารตถ.(ฎีกาวินัย) 1/23 หมายถึง ฎีกาพระวินัย ชื่อสารตถที่ปณี

พระวินัยปิฎก

วิ.มหาวิ.	วินัยปิฎก มหาวิภังค์
วิ.ภิกขุณี.	วินัยปิฎก ภิกขุณีวิภังค์
วิ.มหา.	วินัยปิฎก มหาวรรค
วิ.จุฬ.	วินัยปิฎก จุฬวรรค
วิ.ป.	วินัยปิฎก ปริวารวรรค

ชื่อย่อตัวหน้าพระวินัยคือ วิ. บางแห่งใช้ วินย. พระวินัยมีอรรถกถาชื่อ สมันตปาสาทิกา

พระสุตตันตปิฎก

ที.สี.	ทีฆนิกาย สีลขันธวรรค
ที.มหา.	ทีฆนิกาย มหาวรรค
ที.ปา	ทีฆนิกาย ปาฎิกวรรค
	ทีฆนิกายมีอรรถกถาชื่อ สุมังคลวิลาสินี
ม.ฌ.	มัชฌิมนิกาย มูลปัณฑาสก์
ม.ม.	มัชฌิมนิกาย มัชฌิมปัณฑาสก์
ม.อุ.	มัชฌิมนิกาย อุपरิปัณฑาสก์
	มัชฌิมนิกายมีอรรถกถาชื่อ ปปัญจสุทนี

ส.ส.	สังยุตตนิกาย	สคาถวรรค		
ส.นิ.	สังยุตตนิกาย	นินทานวรรค		
ส.ข.	สังยุตตนิกาย	ชั้นธวรรค		
ส.สพ.	สังยุตตนิกาย	สพายนวรรค		
ส.มหา.	สังยุตตนิกาย	มหาวรรค		
อง.เอกก.	อังคุตตรนิกาย	เอกกนิบาต	อง.สตุตก.	อังคุตตรนิกาย สัตตกนิบาต
อง.ทุก.	อังคุตตรนิกาย	ทุกนิบาต	อง.อฏฐก.	อังคุตตรนิกาย อฏฐกนิบาต
อง.ติก	อังคุตตรนิกาย	ติกนิบาต	อง.นวก.	อังคุตตรนิกาย นวกนิบาต
อง.จตุกก.	อังคุตตรนิกาย	จตุกกนิบาต	อง.ทสก.	อังคุตตรนิกาย ทสกนิบาต
อง.ปญจก.	อังคุตตรนิกาย	ปญจกนิบาต	อง.เอกาทสก.	อังคุตตรนิกาย เอกาทสกนิบาต
อง.ฉกุก.	อังคุตตรนิกาย	ฉกุกนิบาต		
ช.ช.	ชุททนิกาย	ชุททปาฐะ	ช.เถรี.	ชุททนิกาย เถรีคาถา
ช.ธ.	ชุททนิกาย	ธรรมบท	ช.ชา.	ชุททนิกาย ชาดก
ช.อุ.	ชุททนิกาย	อุทาน	ช.ม.	ชุททนิกาย มหานิทเทศ
ช.อิติ.	ชุททนิกาย	อิติวุตตกะ	ช.จุฬ.	ชุททนิกาย จุฬนิเทศ
ช.สุ.	ชุททนิกาย	สุตตนิบาต	ช.ป.	ชุททนิกาย ปฐีสัมภิตามวรรค
ช.วิ.	ชุททนิกาย	วิมานวัตถุ	ช.อป.	ชุททนิกาย อปทาน
ช.เป.	ชุททนิกาย	เปตวัตถุ	ช.พทุธ.	ชุททนิกาย พทุธวงศ์
ช.เถร.	ชุททนิกาย	เถรคาถา	ช.จரிய.	ชุททนิกาย จரியปิฎก

พระอภิธรรมปิฎก

อภิ.ส.	อภิธรรมปิฎก	ธรรมสังคณี	บางแห่งใช้ชื่อย่อเป็น อภิ.ธ.
อภิ.วิ.	อภิธรรมปิฎก	วิมังค์	
อภิ.ธา.	อภิธรรมปิฎก	ธาตุกถา	
อภิ.ปุ.	อภิธรรมปิฎก	บุคคลบัญญัติ	
อภิ.ก.	อภิธรรมปิฎก	กถาวัตถุ	
อภิ.ย.	อภิธรรมปิฎก	ยมก	
อภิ.ป.	อภิธรรมปิฎก	ปฏฐาน	

คัมภีร์อรรถกถาอื่น ๆ

วิสุทฺธิ.	วิสุทฺธิมรรค
มิลินฺท.	มิลินฺทปัญญา
เนตฺติ.	เนตฺติปกรณ

คัมภีร์ฎีกา

มฺงคฺล.	มฺงคฺลตฺถทีปนี
วชิร.	วชิรพฺพุทฺธิ
สํารตฺถ.	สํารตฺถทีปนี
วิมตฺติ.	วิมตฺติวิโนทนี
กฺงฺขา.ฎีก.	กํงฺขาวิตรณฎีกา
กฺงฺขา.นวฎีก.	กํงฺขาวิตรณอภินวฎีกา
ที.ฎีก.	ทีฆนิกาย ฎีกา
สี.ฎีก.	สีลขันธ์วรรค อภินวฎีกา
ม.ฎีก.	มัจฉิมนิกาย ฎีกา
ลํ.ฎีก.	ลํงฺยุตฺตนิกาย ฎีกา
อํง.ฎีก.	อํงคฺฤตฺตรนิกาย ฎีกา
วิสุทฺธิ.ฎีกา	วิสุทฺธิมรรค มหาฎีกา(ปรมตฺถมัญญุสสา)
มณฺนิมณฺฑล.	มณฺนิสํารมัญญุสสา
ชฺุทฺท.ฎีก.	ชฺุทฺทลิกษาฎีกา

สารบัญ

คำนำ

อักษรย่อชื่อคัมภีร์

บทที่ ๑ ผู้ค้นพบมรรควิถึ	1-13
แนวคิดที่ยังมีผิดมีถูก	3
สมาธินอกตัวไม่ตรงทางนิพพาน.....	5
ติดกามคุณไปนิพพานมิได้.....	6
สุขไม่พึงเข้าถึงได้ด้วยทุกข์.....	7
สมาธิในตัวตนทางตรัสรู้แท้จริง	8
กายใจสบายก่อนจึงบรรลุธรรม	9
มีสุขทุกชั้นตอนก่อนถึงนิพพาน	9
รูปแบบแผนแห่งการค้นพบมรรควิถึ	13
บทที่ ๒ มรรควิถึเป็นไฉน	14-44
ประเภทและความหมายมรรควิถึ.....	17
มรรควิถึที่ ๑ อริยมรรคที่มีการเจริญสมณะก่อนวิปัสสนา.....	18
มรรควิถึที่ ๒ อริยมรรคที่มีการเจริญวิปัสสนาก่อนสมณะ	25
มรรควิถึที่ ๓ อริยมรรคที่มีการเจริญสมณะและวิปัสสนาคู่กัน.....	30
มรรควิถึที่ ๔ อริยมรรคที่จิตถูกชักให้เขวก่อนบรรลุ	36
ผังมรรควิถึ ๔ รูปแบบ	43

บทที่ ๓ สมถะนิมิตและวิปัสสนานิมิต	45-78
๑. ความหมายสมถะวิปัสสนาในคัมภีร์พุทธศาสนา	46
๒. สรุปความหมายของสมถะวิปัสสนา	48
๓. ความหมายและประเภทของสมถะนิมิตและวิปัสสนานิมิต	50
๔. วิธีเจริญสมถะนิมิตและวิปัสสนานิมิต	53-78
วิธีเจริญสุญญตสมาธิ	53
วิธีเจริญอนุสสติ ๖	57
วิธีเจริญสัญญา ๑๐	59
วิธีเจริญกายคตาสติ	62
วิธีเจริญสติปัฏฐาน ๔ ตั้งแต่ปุถุชนจนถึงอรหัต	67
การเจริญสติปัฏฐาน ๔ ภาควิชาธรรมกาย	68
บทที่ ๔ การเจริญสมถะวิปัสสนาแบบธรรมชาติ	79-90
๑. ความหมาย	80
๒. ข้อควรศึกษาเบื้องต้นก่อนปฏิบัติ	81
๓. ข้อปฏิบัติและลำดับแห่งการเกิดสมถะจนบรรลุอุปริยมรรค	83
๔. ตัวอย่างการเจริญสมถะวิปัสสนาแบบธรรมชาติ	87
ผังลำดับการเกิดสมถะวิปัสสนาจนบรรลุอุปริยมรรค	90
บทที่ ๕ เบ็ดเตล็ดเกี่ยวกับมรรควิธี	91-115
๑. จริต ๖ และธรรมที่แก้กัน	93
๒. ธรรมเครื่องอบรมสัมมาสมาธิ ๗ ประการ	94
๓. การแบ่งเวลานั่งสมาธิ	96
๔. ความฉลาดในนิมิต ๓	97
๕. อุปายแก้แวง ๘ วิธี	98
๖. เหตุให้จิตห่างสมาธิ	99

๗. เหตุให้เสื่อมจากสมบัติของพระเสขะ	101
๘. ผู้ควรและไม่ควรบรรลุนิพพานในชาตินี้	102
๙. เหตุให้บรรลุนิพพานได้ในชาตินี้	105
๑๐. เวลาที่ควรพบพระผู้เจริญภาวนา	107
๑๑. อานิสงส์ของการเจริญสมณะและวิปัสสนา	109
สาระสำคัญในการเจริญสมณะวิปัสสนา	110
บทที่ ๖ ปกิณณกะวิธีเจริญสมาธิภาวนาที่น่าศึกษา	116-200
บทที่ ๖.๑. การเจริญสมถวิปัสสนาแบบพระอรธกถาจารย์	119
บทที่ ๖.๒. การเจริญสมถวิปัสสนาเพื่อเข้าถึงพระธรรมกาย	129
บทที่ ๖.๓. วิธีเจริญภาวนาแบบโบราณ	143
บทที่ ๖.๔. วิธีเจริญสมาธิภาวนาแบบมหายานสายวัชรยาน	150
บทที่ ๖.๕. การเจริญสมาธิภาวนาแบบมหายานของทิเบต	156
บทที่ ๖.๖. การเจริญสมาธิภาวนาแบบมหายานเพื่อโพธิจิต	171
บทที่ ๖.๗. การเจริญสมาธิภาวนาแบบโยคี	188

บรรณานุกรม

มรรควิถี

พระญาณธชะ (แลตีสยาตอ). **อภิธัมมัตถสังคหะ และ ปรมัตถทีปนี**. แปลโดย พระคันธ

สาราภิวังศ์ กรุงเทพฯ : ไทยรายวัน กราฟฟิค เพลท, ครั้งที่ 1 มกราคม 2546

ขุนสรรค์กิจโกศล , ผู้รวบรวม. **คู่มือการศึกษาพระอภิธรรม ปริจเฉทที่ ๙ กัมมัฏฐานสังคหวิภาค**

กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ครั้งที่ 2 กรกฎาคม 2534

โยคีรามจรกะ . **ศาสตร์ลัทธิโยคี**. แปลเรียบเรียงโดย บรรยง บุญฤทธิ์ กรุงเทพฯ :

สำนักพิมพ์น้องใหม่

ลอบซัง พี.ลาลุงปะ . **ชีวประวัติของมิลาเรปะ** แปลโดย เซน นคร กรุงเทพฯ :

บริษัท ส่องศยาม จำกัด 2547

พระมหาสมจินต์ สมุมาปณโณ . **อารยธรรมพุทธศาสนาในทิเบต** กรุงเทพฯ : หจก.เอมี เทรดตั้ง

พระมงคลเทพมุนี(สด จนฺทสโร). **คู่มือสมาธิ** เรียบเรียงโดย น.ส.ฉลวย สมบัติสุข

กรุงเทพฯ : บริษัท ศิริวัฒนาอินเตอร์พรินท์ จำกัด (มหาชน) จัดพิมพ์โดย มูลนิธิ

ธรรมกาย 3 กุมภาพันธ์ 2545

พระมงคลเทพมุนี(สด จนฺทสโร). **พระธรรมเทศนา ๖๙ กัณฑ์** . กรุงเทพฯ :

บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง จำกัด

พระภาวนาวิริยคุณ(แพด็จ ทตฺตชีโว). **ธรรมจักรกับปวัตตนสูตร** จัดพิมพ์โดยมูลนิธิธรรมกาย

กรุงเทพฯ

เกรียงศักดิ์ จรรย์ยานนท์. **วารสารสมาธิ**